

CRÒNICA D'ACTIVITATS

TRES VILES MEDIEVALS A L'EMPORDÀ

La visita del mes de febrer transcorregué per terres de l'antic comtat d'Empúries. País fortament romanitzat, durant l'Edat Mitjana no es veu influït per les presències visigòtiques o musulmanes als seus respectius moments. Sí que visqué, en canvi, un llarg període de conflicti-vitat, que va des del segle XI fins al XV, motivat pel veïnatge amb els comtats de Barcelona/Gi-rona que l'encerclaven territorialment i hegemònicament.

La zona visitada, podem considerar-la fronterera durant aquell controvertit període. Això condicionà l'especial característica del seu poblament, a base de petits nuclis fortificats que enca-bien el castell dels comtes i l'església, si bé amb una escassa ocupació humana.

La visita fou dedicada a recórrer i estudiar aquest tipus d'habitat. El periple s'inicià per:

VERGES: Documentat el 1019 fou sempre domini del comtat fins a l'extinció d'aquest. El recinte medieval, com hem dit abans, abastava intramurs el castell i l'església bàsicament; la resta del poble resseguia el llarg de la muralla conformant la "corribia" o ronda.

L'església de Verges, sota l'advocació dels Sants Julià i Basilissa, indica un origen pre-ro-mànic del culte. Conserva part de la capçalera romànica del s. XII amb algun element goticitzant. La resta del temple apareix força modificada des dels s. XVII i següents.

Del sistema defensiu es manté dempeus bona part de les muralles, amb alguna de les torres que cobrien els angles de la fortificació i les altres quatre alternants a cada costat.

ULLASTRET: Indret principalment conegut pel poblat ibèric descobert; el lloc que ens interessa, però, s'aixeca en una petita elevació propera. El recinte que fou medieval, documentat el 899, presenta igualment les característiques ja determinades: l'emmurallament que defensava el conjunt habitat, i del qual el castell ofereix escassos vestigis actualment.

L'església, de Sant Pere, d'origen romànic amb tres naus i absis respectius amb decoració llombarda. El seu interior presenta importants reformes: la més atrevida és la dels tres arcs for-mers oberts el s. XVI comunicant les tres naus. L'arc toral, proper a l'actual entrada, conté unes originals impostes decorades amb temes d'animals, sirenes, etc.

Un element característic d'aquesta vila és la Llotja de mercaderies, aixecada extramurs cap als segles XIV o XV. Es tracta d'una àmplia nau, avui enmig de construccions d'època pos-terior, totalment oberta frontalment. Cobreixen l'edifici uns arcs apuntats que sostenen l'em-bigat a dues aigües. És l'única construcció d'aquest tipus existent en l'actualitat al país.

PERATALLADA: La darrera visita fou per a aquesta interessant població que, de totes tres, se'ns presenta com la més completa arqueològicament.

El fet de ser aixecada damunt la roca viva fa que la muralla i el fossar excavat a la pedra ofereixin una singular espectacularitat.

Al casc medieval es conserven uns carrers sòlidament porticats. Del castell, habitat i restaurat pels seus actuals propietaris, ja en coneguèrem l'interior en una visita realitzada en una altra ocasió. En ressalta exteriorment la torre de l'homenatge, d'època tardana, que domina el conjunt emmura-llat.

Cal ressaltar la insòlita situació de l'església, aixecada extramurs a escassa distància d'un dels portals del recinte. Això permet ara una millor visió del temple, totalment aïllat.

Construcció romànica amb dues naus i absis semicircular dels segles XI i XIII, sobrealçats molt possiblement cap als s. XVI/XVII. Façana dels segles XII/XIII amb campanar d'espadanya.

El lloc sembla documentat ja al s. X. Fou seu de la baronia de Peratallada que, cap al s. XIII s'emparentà amb el casal dels Cruïlles, creant un domini que abastava des del castell de Begur fins a les Gavarres. En cap moment, doncs, no es pot incloure políticament Peratallada dins del comtat d'Empúries.

La visita resultà una interessant lectura de la personalitat del país a l'Edat Mitjana, a través dels monuments que han arribat fins als nostres dies.

R.G. i S.

MOIANÈS – LLUÇANÈS

Visita organitzada per la Delegació de Sabadell, el passat 28 de febrer, per les trencades terres que separen les comarques de Bages, Berguedà i Osona, i tenint com a objectiu els següents monuments:

SANTA MARIA DE L'ESTANY: Aquí, com en els altres llocs del Moianès que visitarem, fou el Sr. Villegas qui ens féu una concisa explicació històrica del monestir, i del procés evolutiu de les seves construccions i restauracions. Com és natural, el més interessant de tot fou la visita al claustre. Ens sorprengué la coberta de ciment que el protegeix, que pot ser molt útil per a la seva conservació, però que està en desacord amb l'estil del monument.

SANT FELIU DE TERRASSOLA: Una església de dues naus, que havia estat romànica en el segle XI i que, en el segle XVIII i invertint-ne l'orientació, fou transformada en una església barroca, amb un interessant retaule destruït el 1936. Avui, amb una reconstrucció, potser excessiva, se li ha donat el suposat aspecte que devia tenir al principi. El robust campanar, amb una base probablement anterior a l'església, li dóna un aire de fortalesa. Amb tot, l'aspecte exterior del conjunt, dalt un turonet, és ben simpàtic i atractiu.

SANT JAUME DE VILANOVA: Petita capella de planta circular, amb un petit absis a la part de llevant, i que, restaurada el 1933, es conserva en immillorables condicions. És d'aspecte rústic i el seu interior ofereix una notable sensació de recolliment.

SANTA MARIA DE LLUÇÀ: Fora ja del Moianès, aquí el Sr. Villegas deixà la tasca de comentar les particularitats històriques i artístiques al Sr. Rector, el qual ens féu posar interès principalment en el claustre i en les pintures murals gòtiques que conserva el petit museu.

SANT ANDREU D'ORISTÀ: També aquí fou el Sr. Rector qui ens féu la presentació de la cripta romànica, descoberta fa una vintena d'anys. La descoberta, l'excavació i la restauració foren una veritable aventura del jovent del poble, que hi dedicà treball i entusiasme fins a quedar sorpresos del resultat dels seus esforços. Efectivament, un conjunt d'arcades senyalen tres naus, que sorprenen i intriguen el visitant. En unes dependències annexes a la cripta hi ha instal·lat un petit i interessant museu de ceràmica d'ús popular en els països catalans.

Delegació de Sabadell